

SPIS TREŚCI

WSTĘP	5
-------------	---

I. KSIĘGI LITURGICZNE ZACHOWANE Z OPACTWA CYSTERSÓW W RUDACH	11
---	----

1. Losy rudzkiego księgozbioru po kasacie opactwa w 1810 r.	11
--	----

2. Rękopisy liturgiczne przechowywane w Bibliotece Uniwersyteckiej we Wrocławiu	14
--	----

2.1. <i>Libri ordinarii</i> z Rud	14
---	----

2.1.1. <i>Liber ordinarius</i> BUWr IO 59 (k. 46r-195v)	15
---	----

2.1.2. <i>Liber ordinarius</i> BUWr IO 59 (k. 249r-287v)	16
--	----

2.2. Księgi liturgiczne	16
-------------------------------	----

2.2.1. Mszał (<i>Missale Cisterciense</i>) BUWr IF 345	17
--	----

2.2.2. Lekcjonarze (<i>Lectionarium</i>)	18
--	----

2.2.2.1. Lekcjonarz (<i>Lectionarium epistolarium de tempore et de sanctis</i>) BUWr IF 461	18
---	----

2.2.2.2. Lekcjonarz (<i>Lectionarium</i>) BUWr IF 664	18
---	----

2.2.3. Homiliarze (<i>Sermones</i>)	19
---	----

2.2.3.1. Homiliarz (<i>Sermones</i>) BUWr IF 245	19
--	----

2.2.3.2. Homiliarz (<i>Postilla</i>) BUWr IF 62	20
---	----

2.2.3.3. Homiliarz (<i>Postilla</i>) BUWr IF 70	20
---	----

2.2.3.4. Homiliarz (<i>Postilla</i>) BUWr IF 71	20
---	----

2.2.3.5. Homiliarz (<i>Sermones</i>) BUWr IF 94	20
---	----

2.2.3.6. Homiliarz (<i>Sermones</i>) BUWr IF 120	20
--	----

2.2.3.7. Homiliarz (<i>Sermones</i>) BUWr IF 297	21
--	----

2.2.3.8. Homiliarz (<i>Sermones</i>) BUWr IF 325	21
--	----

2.2.3.9. Homiliarz (<i>Sermones</i>) BUWr IF 498	21
--	----

2.2.3.10. Homiliarz (<i>Sermones</i>) BUWr IF 629	21
---	----

2.2.3.11. Homiliarz (<i>Sermones</i>) BUWr IF 637	22
---	----

2.2.3.12. Homiliarz (<i>Sermones</i>) BUWr IF 717	22
---	----

2.2.3.13. Homiliarz (<i>Sermones</i>) BUWr IF 676	22
---	----

2.2.3.14. Homiliarz (<i>Sermones</i>) BUWr IF 720	22
---	----

2.2.3.15. Homiliarz (<i>Sermones</i>) BUWr IF 737	23
---	----

2.2.3.16. Homiliarz (<i>Sermones</i>) BUWr IF 738	23
---	----

2.2.3.17. Homiliarz (<i>Sermones</i>) BUWr IF 754	23
---	----

2.2.3.18. Homiliarz (<i>Sermones</i>) BUWr IQ 261	24
---	----

2.2.3.19. Homiliarz (<i>Sermones</i>) BUWr I Q 266	24
2.2.3.20. Homiliarz (<i>Sermones</i>) BUWr I Q 410	25
2.2.3.21. Homiliarz (<i>Sermones</i>) BUWr XV Q 1085	25
2.2.4. Oracjonały	25
2.2.4.1. <i>Orationale</i> BUWr I O 9	25
2.2.4.2. <i>Orationale</i> BUWr II F 22	26
2.2.4.3. <i>Orationale</i> BUWr I O 23	26
2.2.4.4. <i>Orationale</i> BUWr I O 42	26
2.2.4.5. <i>Orationale</i> BUWr I O 43	26
2.2.4.6. <i>Orationale</i> BUWr I O 49	27
2.2.4.7. <i>Orationale (Liber Precum)</i> BUWr I O 101	27
2.2.5. Inne księgi związane z liturgią	29
2.2.5.1. Sumy spowiednicze	29
2.2.5.1.1. <i>Summa de confessionis discretione</i> BUWr I Q 160 (k. 1r-49v)	29
2.2.5.1.2. <i>Summa de poenitentia</i> BUWr I F 94 (k. 171r-198v)	29
2.2.5.1.3. <i>Summa de poenitentia</i> BUWr I Q 154 (k. 1r-168r)	30
2.2.5.1.4. <i>Poenitentiarus</i> BUWr I F 60 (k. 127r-148r)	30
2.2.5.1.5. <i>De modo confessionis</i> BUWr I F 754 (k. 153v-155v)	30
2.2.5.2. <i>Vitae Patrum</i> BUWr IV F 181	30
2.2.5.3. <i>Tractatus secundum ordinem tres et sunt Bonaventurae vel Hugonis</i> BUWr I Q 113	30
2.2.5.4. <i>Expositio missae</i> BUWr I F 325	30
3. Księgi liturgiczne zachowane w Archiwum Parafialnym w Rudach	31
3.1. Mszały	31
3.1.1. <i>Missale ad usum sacri ordinis cisterciensis</i>	31
3.1.2. <i>Missale Romanum</i>	31
3.1.3. <i>Missale Defunctorum</i>	32
3.1.4. <i>Missale Romanum</i>	32
3.1.5. <i>Missale Romanum</i>	32
3.1.6. <i>Missale</i>	32
3.1.7. <i>Missale Defunctorum</i>	32
3.2. Brewiarz	32
3.2.1. <i>Breviarium cisterciense auctoritate reverendissimi DD Ab- batis cisterciensis generalis editum. Pars aestivalis</i>	32
3.3. Rytuał	33
3.3.1. <i>Rituale</i>	33
3.4. Inne księgi liturgiczne	34
3.4.1. <i>Cancionum R.P. Joannis Osorii</i>	34
3.4.2. <i>Psalterium cisterciense</i>	34
3.4.3. <i>Psalterium Davidicum secundum usum cisterciensis ordinis</i>	34

4. Rytuał w Bibliotece Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Opolskiego...	34
5. <i>Exercitia pietatis</i>	35
II. KALENDARZE LITURGICZNE Z RUD	39
1. Kalendarz liturgiczny z początku XVI w.	39
1.1. Edycja tekstu kalendarza	39
1.1.1. Styczeń (<i>Januarius</i>)	39
1.1.2. Luty (<i>Februarius</i>)	40
1.1.3. Marzec (<i>Martius</i>)	41
1.1.4. Kwiecień (<i>Aprilis</i>)	42
1.1.5. Maj (<i>Maius</i>)	43
1.1.6. Czerwiec (<i>Junius</i>)	43
1.1.7. Lipiec (<i>Julius</i>)	44
1.1.8. Sierpień (<i>Augustus</i>)	45
1.1.9. Wrzesień (<i>September</i>)	46
1.1.10. Październik (<i>October</i>)	47
1.1.11. Listopad (<i>November</i>)	47
1.1.12. Grudzień (<i>December</i>)	48
1.2. Analiza rudzkiego kalendarza	49
1.2.1. Ryt świąt w kalendarzu z Rud	49
1.2.2. Pasyjny wymiar liturgii cysterskiej w świetle rudzkiego ka- lendarza	52
1.2.3. Święta translacyjne w rudzkim kalendarzu	53
1.2.4. Wspomnienie zmarłych	53
1.3. Kalendarz a liczenie czasu u cystersów	54
2. Kalendarz z modlitewnika <i>Exercitia pietatis</i>	56
2.1. Edycja tekstu kalendarza	56
2.1.1. Styczeń (<i>Januarius</i>)	56
2.1.2. Luty (<i>Februarius</i>)	57
2.1.3. Marzec (<i>Martius</i>)	58
2.1.4. Kwiecień (<i>Aprilis</i>)	59
2.1.5. Maj (<i>Maius</i>)	60
2.1.6. Czerwiec (<i>Junius</i>)	62
2.1.7. Lipiec (<i>Julius</i>)	63
2.1.8. Sierpień (<i>Augustus</i>)	64
2.1.9. Wrzesień (<i>September</i>)	66
2.1.10. Październik (<i>October</i>)	67
2.1.11. Listopad (<i>November</i>)	68
2.1.12. Grudzień (<i>December</i>)	70

2.2. Analiza kalendarza	71
2.2.1. Święci Starego Testamentu i wspomnienie wydarzeń biblij- nych w kalendarzu	71
2.2.1.1. Święci Starego Testamentu	71
2.2.1.2. Wspomnienie wydarzeń biblijnych	72
2.2.2. Święci cysterscy w kalendarzu	72
2.2.3. Święty patron, wspomóżyciel	75
III. KULT ŚWIĘTYCH W RUDZKIM OPACTWIE	77
1. Kult Najświętszej Maryi Panny w Rudach	77
1.1. Święta maryjne w rudzki opactwie	77
1.1.1. Poczęcie Najświętszej Maryi Panny (<i>Conceptio gloriose Vir- ginis Mariae</i>) — 8 grudnia	77
1.1.2. Oczyszczenie Najświętszej Maryi Panny (<i>Purificatio Sanctae Mariae</i>) — 2 lutego	78
1.1.3. Zwiastowanie Najświętszej Maryi Pannie (<i>Anuntiatio Beatae Virginis</i>) — 25 marca	79
1.1.4. Nawiedzenie Najświętszej Maryi Panny (<i>Visitatio Sanctae Mariae Virginis</i>) — 2 lipca	80
1.1.5. Uroczystość Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny (<i>Assum- ptio gloriose Virginis Mariae</i>) — 15 sierpnia	81
1.1.6. Święto Narodzenia Najświętszej Maryi Panny (<i>Nativitas San- ctae Mariae Virginis</i>) — 8 września	84
1.2. Bractwa i stowarzyszenia maryjne	85
1.2.1. Sodaliczja mariańska	86
1.2.1.1. Dzieje rudzkiej sodalicji	86
1.2.1.2. Duchowa formacja członków sodalicji	87
1.2.1.2.1. Sakramenty święte w życiu sodalisów	87
1.2.1.2.1.1. Sakrament pokuty	87
1.2.1.2.1.2. Pobożność eucharystyczna	89
1.2.1.2.2. Kult świętych w sodalicji w Rudach	98
1.2.2. Bractwo różańcowe w Bojkowie	100
1.3. Kult Maryi Matki Miłosierdzia w Rudach	101
1.4. Maryja na średniowiecznej pieczęciach z Rud	103
2. Kult świętych zakonu cysterskiego	104
2.1. Kult św. Benedykta — twórcy reguły zakonnej	104
2.2. Kult św. Bernarda, opata	106
2.3. Kult św. Roberta, opata	108

2.4. Kult św. Wilhelma, biskupa	109
2.5. Kult św. Urszuli i jej towarzyszek	110
2.6. Kult św. Edmunda, biskupa	110
2.7. Kult bł. Benigny, męczennicy	111
3. Święta kalendarza wrocławskiego w liturgii rudzkiego konwentu	112
3.1. Kult św. Jana Chrzciciela	112
3.2. Kult św. Jana, ewangelisty	113
3.3. Kult św. Wincentego, męczennika	114
3.4. Kult św. Jadwigi, księżnej	115
3.5. Kult św. Wacława, króla	116
3.6. Kult św. Wojciecha, męczennika	116
3.7. Kult św. Elżbiety, wdowy	117
3.8. Kult św. Stanisława, biskupa	117
4. Kult innych świętych popularnych w Rudach	120
4.1. Kult św. Barbary	120
4.1.1. Liturgiczny kult św. Barbary	120
4.1.2. Bractwo św. Barbary	121
4.1.3. Figura św. Barbary	123
4.2. Kult św. Józefa	124
4.3. Kult św. Walentego, męczennika	125
4.4. Kult św. Jana Nepomucena, męczennika	126
4.5. Kult św. Floriana, męczennika	128
4.6. Kult św. Marii Magdaleny	128
4.7. Kult św. Wilgefortis, męczennicy	129
4.8. Kult św. Dyzmy	130
5. <i>Litania do Wszystkich Świętych</i> z rudzkiego opactwa	131
5.1. <i>Litania do Wszystkich Świętych</i> w cysterskiej liturgii	131
5.2. Edycja tekstu <i>Litanii do Wszystkich Świętych</i> z Rud	133
IV. PROCESJE W RUDZKIM OPACTWIE CYSTERSÓW W ŚREDNIO- WIECZU	137
1. Procesje w liturgii „w ciągu roku”	138
1.1. Procesja w Niedzielę Palmową	138
1.2. Procesja w Wielki Czwartek	139
1.3. Procesja w Niedzielę Wielkanocną	139

1.4. Procesja w Dni Krzyżowe	140
1.5. Procesja w uroczystość Wniebowstąpienia Pańskiego	140
1.6. Procesja w uroczystość i w oktawie Bożego Ciała	141
1.7. Procesja w Dzień Zaduszny	142
2. Procesje w święta maryjne	143
2.1. Procesja w święto Poczęcia Najświętszej Maryi Panny — 8 grudnia ...	143
2.2. Procesja w święto Oczyszczenia Najświętszej Maryi Panny — 2 lutego	143
2.3. Procesja w święto Nawiedzenia Najświętszej Maryi Panny — 2 lipca	144
2.4. Procesja w uroczystość Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny — 15 sierpnia	145
2.5. Procesja w święto Narodzenia Najświętszej Maryi Panny — 8 września	145
3. Inne procesje w liturgii cysterskiej	145
3.1. Procesja niedzielna	145
3.2. Procesja pokutna w piątek	146
3.3. Procesja do ołtarza przed Mszą św. konwentualną	146
3.4. Procesja w święto św. Wilgefortis	147
V. POGRZEB CYSTERSA W RUDACH W ŚREDNIOWIECZU	149
1. Liturgia towarzysząca agonii zakonnika	149
2. Pogrzeb mnicha cysterskiego	150
3. Pogrzeb opata	154
4. Liturgia cysterskiego pogrzebu	155
4.1. Modlitwy wstępne	155
4.2. Modlitwy w kapitułarzu	156
4.3. Obrzędy w kościele	156
4.4. Procesja do grobu	157
4.5. Poświęcenie grobu i złożenie ciała do grobu	158
5. Wspomnienie zmarłych u cystersów	158
VI. LITURGIA PROFESJI ZAKONNEJ, PRZYJĘCIA I WYDALENIA ZE WSPÓLNOTY CYSTERSKIEJ W RUDACH	163
1. Liturgia przyjęcia do nowicjatu	164
2. Liturgia profesji zakonnej	166
3. Obrzęd ekskomuniki, wydalenia ze wspólnoty	169

VII. SANKTUARIUM MATKI BOSKIEJ RUDZKIEJ	171
1. Pochodzenie obrazu Matki Boskiej Rudzkiej	171
2. Dzieje kultu Matki Boskiej w Rudach	172
2.1. Kult Matki Boskiej Rudzkiej do czasu sekularyzacji opactwa (1810 r.) ..	173
2.2. Zanik kultu obrazu Matki Boskiej Rudzkiej w latach 1810–1974	175
2.3. Ożywienie kultu Matki Bożej Rudzkiej	178
3. Formy kultu Matki Boskiej Rudzkiej	181
3.1. Pielgrzymki	181
3.2. Wota	185
3.3. Modlitwy	186
3.4. Pieśni do Matki Boskiej Rudzkiej	189
4. Kopie obrazu Matki Boskiej Rudzkiej	190
4.1. Obraz Matki Bożej w kościele pojezuickim w Opawie	191
4.2. Obraz Matki Bożej w kościele w Krowiarkach	192
4.3. Obraz Matki Bożej w kościele w Stanicy	193
4.4. Mezzotinta w kościele pw. św. Krzyża w Pietrowicach Wielkich	193
4.5. Obraz w kościele świętych Piotra i Pawła w Nysie	194
4.6. Obraz Matki Boskiej z Dzieciątkiem w kościele w Rudach	194
ZAKOŃCZENIE	197
Wykaz skrótów	201
Zestawienie cytowanych źródeł i opracowań	203
1. Źródła rękopiśmienne	203
1.1. Archiwum Archidiecezjalne w Katowicach	203
1.2. Archiwum Archidiecezjalne we Wrocławiu	203
1.3. Archiwum Państwowe we Wrocławiu	203
1.4. Archiwum Parafialne w Bojkowie	203
1.5. Archiwum Parafialne w Maciowakrzach	203
1.6. Archiwum Parafialne w Rudach	203
1.7. Archiwum Parafialne w Żernicy	204
1.8. Biblioteka Uniwersytecka we Wrocławiu	204
1.8.1. Rękopisy z Rud	204
1.8.2. Kodeksy spoza Rud	205
1.9. Biblioteka Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Opolskiego	205
2. Źródła drukowane	205
3. Opracowania	207

Zusammenfassung	227
Indeks rzeczowy	231
Indeks nazw geograficznych	235
Indeks osób	239
Inhaltsverzeichnis	243